

תמונת מצב מיוחדת ניתוח מרכזי מו"פ של חברות בינלאומיות בישראל

אפריל 2017

בשיתוף עם הרשות לשת"פ תעשייתי וקידום השקעות זרות
במשרד הכלכלה

אין לשכפל דו"ח זה, במלואו או בחלקו, בכל צורה שהיא. דו"ח זה נמסר לידיך ע"י דן אנד ברדסטריט (ישראל) (דן אנד ברדסטריט), ומיועד לשימושך הבלעדי לסיוע בהחלטות עסקיות בלבד. דן אנד ברדסטריט אינה ערבה לדיוק המידע בדו"ח ואינה אחראית לכל הפסד או נזק אשר יגרם לחברה או נציגיה כתוצאה מתהליך איסוף המידע ומסירתו. מוצר זה נהנה מהגנת זכויות יוצרים וכל העתקה ולאן שימוש בלתי מורשה מהווה הפרת זכויות. דן אנד ברדסטריט (ישראל) (c)

2016

1. מיוחד – ניתוח מרכזי מו"פ בישראל

בינואר 2017, תוקן תיקון לחוק עידוד השקעות הון שמקטין, באופן משמעותי, את שיעור המס על הכנסה שנצמחה מקניין רוחני הרשום בישראל. התיקון לחוק עידוד השקעות הון הוא תוצר של השינויים החלים בעולם לאור המלצות ה-BEPS¹ (Base Erosion and Profit Shifting) ומטרתן לעודד חברות בינלאומיות לאחד בישראל בעלות על ידע ורווחים יחד עם פעילות מחקר ופיתוח קיימת. מאחר שהקניין הרוחני של חברות רבות כבר נוצר בישראל במרכזי הפיתוח של החברות הזרות, ומאחר שה-OECD מקדם מהלך שיחייב חברות להתאים הרישום שלהן למדינות בהן מתרחשת פעילותן הריאלית בפועל, במקום ל'מקלטי מס' – הרי שיש כאן מנוף להפיכת ישראל ליעד מרכזי אף יותר ולהגדלת פעילות המו"פ של החברות הזרות הקיימות ואלו הפוטנציאליות לפתיחת פעילות מו"פ בישראל.

לפי הלמ"ס, בשנת 2015 הסתכמה ההוצאה למו"פ עסקי² בישראל ב-43 מיליארד ₪ (שהם 86% מסך ההוצאה למו"פ אזרחי), עלייה של 5.3% בהשוואה לשנת 2014. **החברות הבינלאומיות היוו באותה שנה כ-63% מסך ההוצאה למו"פ העסקי בישראל, ולהערכת דן אנד ברדסטריט, הן מהוות כיום כ-66% מסך ההוצאה למו"פ עסקי בישראל.** נכון לינואר 2017, פועלות בישראל כ-6,650 חברות הייטק, מתוכן כ-4,750 (כ-71.5% מסך חברות ההייטק) הן חברות סטארט אפ בשלבים שונים על פני מחזור ההון. כ-3,650 חברות סטארט אפ (כ-77% מסך חברות הסטארט-אפ), גייסו הון לפחות פעם אחת ממקור חיצוני, כגון מימון ממשלתי, אנג'לים וקרנות הון סיכון. אחד האינדיקטורים החזקים ביותר להתפתחות התעשייה, היא המגמה הברורה של גידול בכמות חברות ההייטק הישראליות הבוגרות – 385 חברות בתעשייה הן חברות גדולות המעסיקות למעלה מ-100 עובדים (כ-6% מסך חברות ההייטק), זו עלייה של כ-29% בשש השנים האחרונות. **כ-4.5% מחברות ההייטק הינן חברות מו"פ המוחזקות על ידי חברות בינלאומיות. אותן חברות בינלאומיות מעסיקות כ-71 אלף עובדים (במרכזי מו"פ ומפעלי ייצור), המהווים כ-24% מכלל המועסקים בתעשיית ההייטק.**

הנוכחות של החברות הבינלאומיות בפעילותן במו"פ בארץ, היא ללא ספק מקור לגאווה למדינת ישראל. הנוכחות הזו תורמת למוניטין של התעשייה המקומית, למקומות תעסוקה לווייניים וליחסינו הפוליטיים עם מדינות רבות בעולם. בצדו השני של המטבע, מצויים שלל אתגרים שלא נותנים עליהם את הדעת באופן מספק, כגון ההעדפה התעסוקתית בקרב מהנדסים, לחברות בינלאומיות על פני הישראליות והוצאת הידע, שנצבר במרכזי המו"פ המעסיקים ישראלים, לחו"ל, מבלי שישראל נהנית מפירותיו באופן ישיר. לעומת זאת, פתיחת פעילות ייצור לצד מו"פ, תאפשר למשק הישראלי ליהנות מפירות הידע בצורה מסוימת. ניתן לעשות את זה על ידי עידוד ממשלתי לחברות בינלאומיות להקמת קווי ייצור מתקדמים בישראל.

לפי נתוני הרשות לשת"פ תעשייתי וקידום השקעות זרות, לכ-20% מהחברות הרב לאומיות שמפעילות מרכז מו"פ בישראל, ישנה גם פעילות ייצור בישראל, במגוון סקטורים הדורשים ייצור מתקדם כגון מוליכים למחצה, מכשור רפואי, פארמה, אירוספייס וטכנולוגיות מים וחקלאות. לפי נתוני דן אנד ברדסטריט, החברות הבינלאומיות, שמחזיקות במרכזי מו"פ בישראל ויש להן פעילות ייצור בישראל, מעסיקות באופן ישיר כ-43 אלף עובדים. תופעה זו המכונה בעגה המקצועית Co-Location, ומשקפת את אחד היתרונות היחסיים של ישראל כאתר לייצור – קירבה פיזית בין מו"פ לייצור. קירבה זו מאפשרת תהליך ייצור הרבה יותר דינמי, המקצר את המרחק שבין רעיון למוצר, ואנחנו שומעים את זה במפגשים רבים עם חברות אלה. הייצור הישראלי לא מתחרה עם הייצור הזול

¹ תכנית שנכתבה על ידי ארגון ה-OECD, ונועדה למנוע הסטת רווחים מהמדינות בהן בוצעו הפעולות מניבות הרווחים.
² סך ההוצאה למו"פ עסקי מורכבת מההוצאות השוטפות (עלות עבודה, תשלומים לגורמי חוץ, חומרי גלם, אחרות ותקורה) ומההשקעות בנכסים קבועים לשם מו"פ.

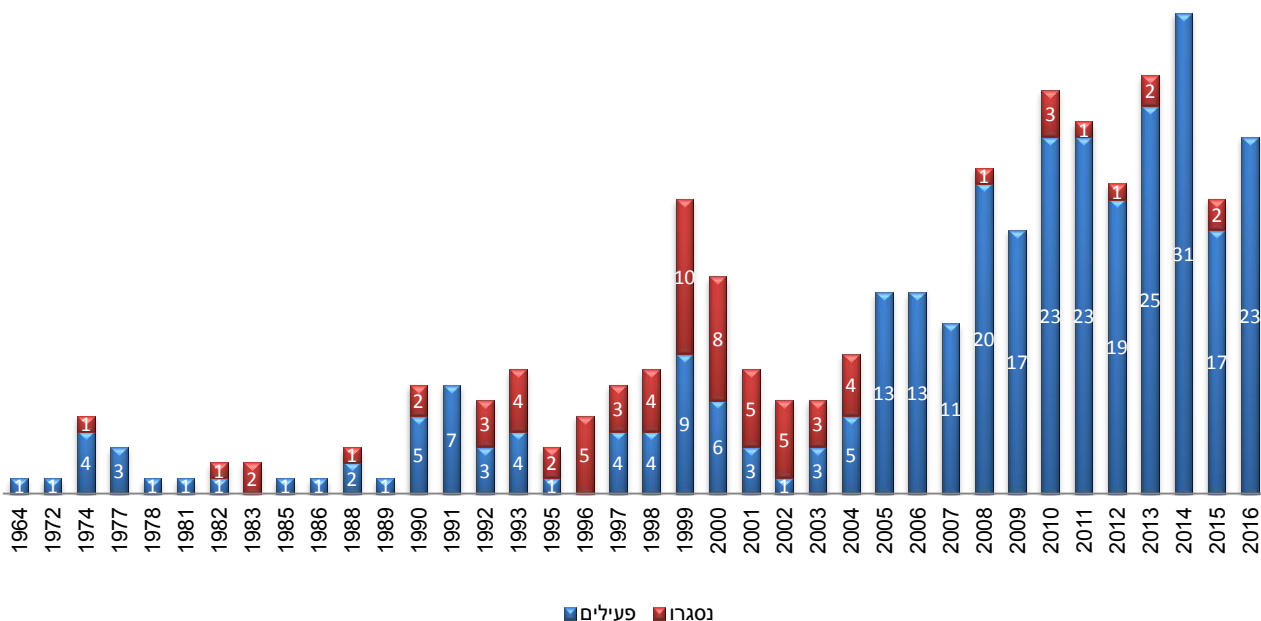
וההמוני במזרח הרחוק, אלא פונה לייצור בערך מוסף גבוה, המבוסס על תהליכים וחומרים מורכבים, ומכאן חשיבות הקרבה למרכז בו מפותחת חזית הטכנולוגיה של התאגיד.

בניתוח שלהלן, נציג את מאפייני מרכזי המו"פ של החברות הבינלאומיות בישראל וננתח את התפתחותן ואת תרומתן לאורך השנים האחרונות.

1.1. התפתחות מרכזי המו"פ של חברות בינלאומיות בישראל

משנות ה-60 ועד היום, נפתחו בישראל 380 מרכזי מו"פ של חברות בינלאומיות בישראל, כאשר מתוכם נסגרו 73 וכיום ישנם 307 מרכזי מו"פ פעילים בבעלות 303 חברות בינלאומיות (ישנן חברות בינלאומיות שמחזיקות ביותר ממרכז מו"פ אחד). המניעים לסגירת מרכזי מו"פ נובעים בעיקר מהעברת מרכזים למדינות עם עלויות העסקה נמוכות יותר ביחס לישראל, וממיזוגים ורכישות. החברה הבינלאומית שפתחה את מרכז המו"פ הראשון בארץ היא חברת IBM האמריקאית, שפתחה מרכז בשנת 1950. משנות ה-90 אנו מבחינים בצמיחה משמעותית במספר מרכזי המו"פ שנפתחים בישראל וניתן לייחס לכך את תרומתה של העלייה הגדולה מברית המועצות לשעבר, שכללה מספר רב של מהנדסים, וכתוצאה מהכרה גוברת בעולם באשר ליכולות הטכנולוגיות בישראל. משנת 2008, חלה עלייה משמעותית במספר מרכזי המו"פ המוחזקים על ידי חברות בינלאומיות, בעיקר בדרך של רכישת חברות סטארט אפ ישראליות, והותרת פעילות המו"פ שלה בארץ.

להלן גרף המציג את התפתחות מרכזי המו"פ, לפי שנת תחילת הפעילות בארץ³.

* נתוני דן אנד ברדסטריט (ישראל) בע"מ

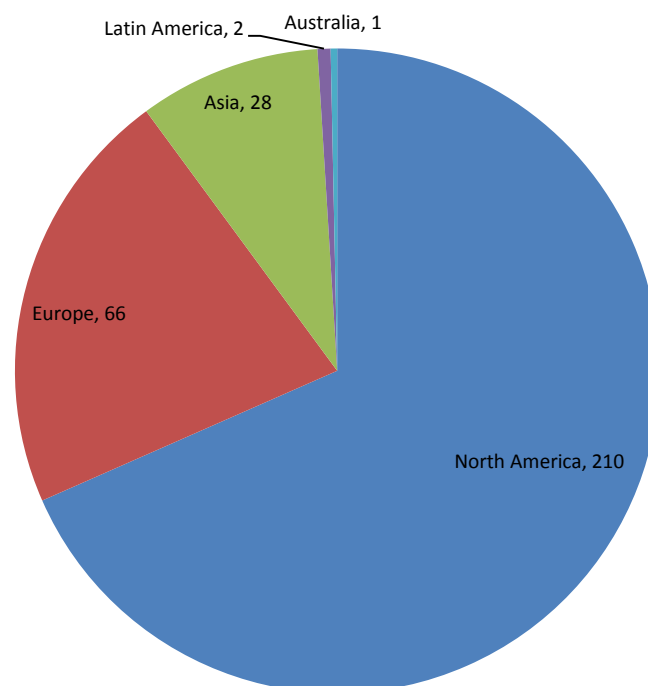
³ הגרף מתאר את שנת ההיווסדות של מרכזי המו"פ, כאשר הבאר האדום מתאר את המרכזים שנסגרו לאחר מועד היווסדותם.

1.2. התפלגות של התאגידים הבינלאומיים בעלי מרכזי מו"פ בארץ לפי יבשת מקור

החברות הבינלאומיות הדומיננטיות ביותר בפעילות מו"פ בארץ, מאז הקמתה, הן החברות האמריקאיות, שעד היום מהוות כ-67% (210 מרכזי מו"פ) מכלל מרכזי המו"פ. אחריה נמצאות החברות הגרמניות עם כ-5% (17 מרכזי מו"פ) מכלל מרכזי המו"פ. מספר החברות הסיניות (לרבות הונג קונג) המפעילות מו"פ עומד על 8 והן מהוות כ-3% מכלל מרכזי המו"פ. משנת 2005, אנו מזהים מגמת ביזור של חברות בינלאומיות לפי מדינת מקור. מאותה שנה ועד היום הקימו או רכשו חברות בינלאומיות מ-9 מדינות מקור חדשות, ביניהן קנדה, סין, סינגפור, ספרד, אוסטרליה ורוסיה. חלקה הנמוך יחסית של סין במספר מרכזי מו"פ בארץ, לא משקף את נוכחותה בשוק הישראלי. כיום סין מעורבת בתעשיית ההיי-טק המקומית בעיקר דרך השקעות בקרנות הון סיכון ולא בדרך ישירה של החזקה במרכזי מו"פ. להערכת הרשות לשת"פ תעשיית וקידום השקעות זרות, בשנים הקרובות נראה התגברות במעורבות הישירה של סין, באופן שתיצור הצפת ערך לתעשיית ההיי-טק המקומית, בין אם מדובר בקידום פעילותם של חממות טכנולוגיות ואקסלטורים או בשיתופי פעולה עם האקדמיה הישראלית.

להלן ההתפלגות הגיאוגרפית של החברות הבינלאומיות לפי יבשת מקור:

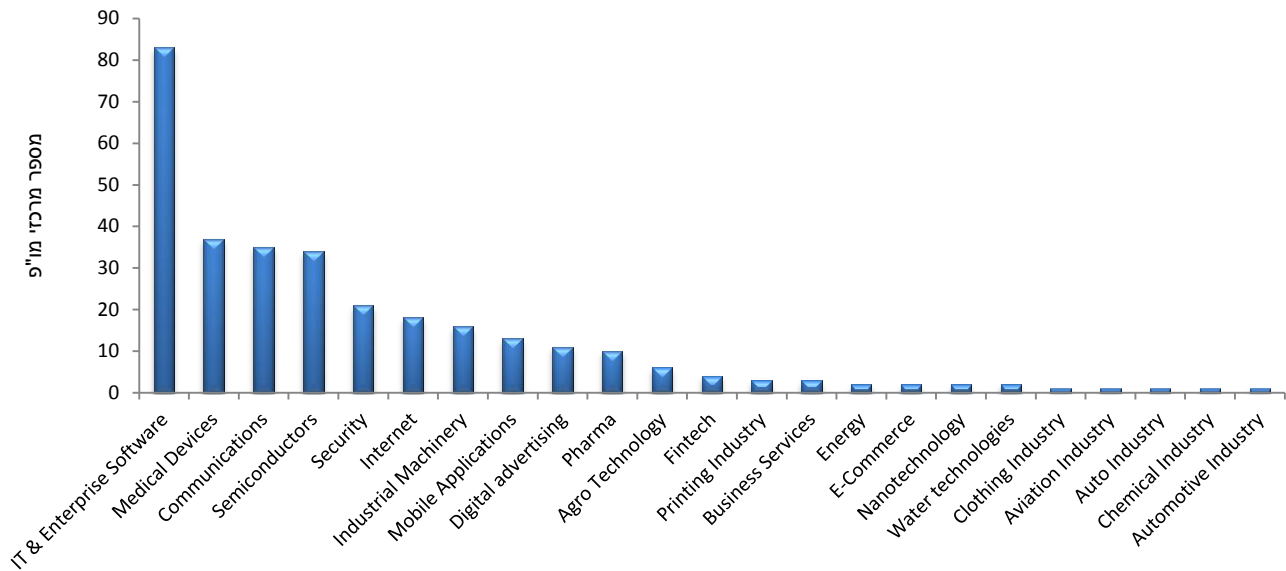

* נתוני דן אנד ברדסטריט (ישראל) בע"מ

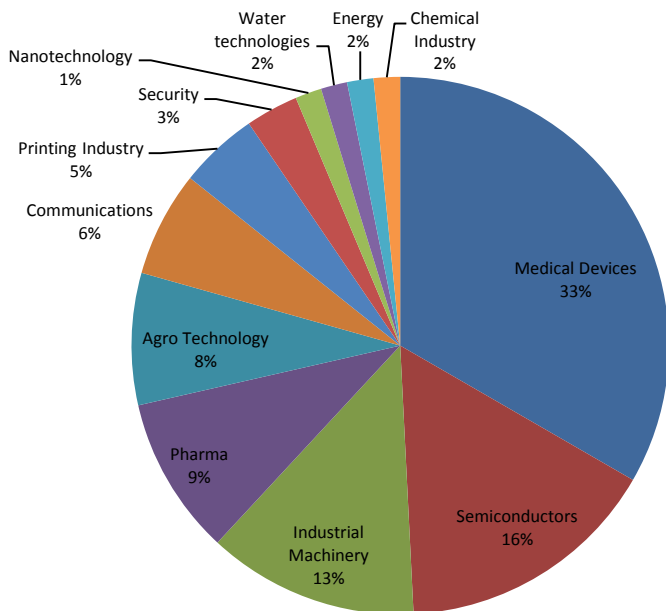

1.3. התפלגות לפי תחומי פעילות

ההתפלגות לפי תחומי פעילות מראה שכ-55% ממרכזי המו"פ עוסקים בפיתוח תכנה. על אף הדומיננטיות של מרכזי מו"פ בתחומי התכנה, ציוד רפואי, תקשורת ומוליכים למחצה, ניתן לראות שקיים גיוון רב של תחומי עיסוק בקרב מרכזי המו"פ.

* נתוני דן אנד ברדסטריט (ישראל) בע"מ

מספר החברות הבינלאומיות שמפעילות מרכז מו"פ בישראל, ויש להן פעילות יצרנית מקומית, עומד על 52, והן מפעילות 63 מרכזי מו"פ מקומיים. שליש מהחברות הללו מייצרות ציוד רפואי.

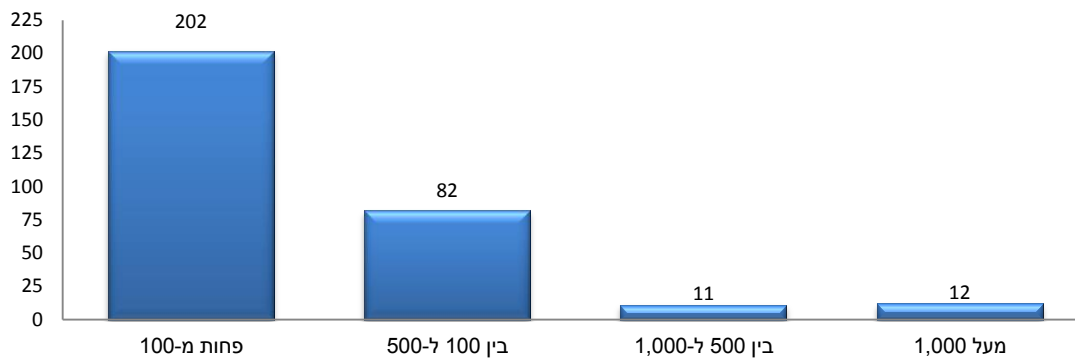
לפי נתוני דן אנד ברדסטריט, החברות הבינלאומיות, שמחזיקות במרכזי מו"פ בישראל ויש להן פעילות ייצור בישראל, מעסיקות באופן ישיר כ-43 אלף עובדים.

* נתוני דן אנד ברדסטריט (ישראל) בע"מ ורשות לשת"פ תעשייתי וקידום השקעות זרות

1.4. התפלגות מרכזי מו"פ לפי מועסקים

23 ממרכזי המו"פ נמצאים בבעלות חברות בינלאומיות, המעסיקים יותר מ-500 עובדים כל אחד (באופן כללי, ולא רק עובדי מו"פ), כאשר 21 מתוכם הם בבעלות חברות אמריקאיות, 1 בבעלות חברה הודית ו-1 בבעלות חברה גרמנית. סגמנט החברות הבינלאומיות, שמפעילות מרכז מו"פ בארץ, מעסיקות כ-71 אלף עובדים (במרכזי מו"פ ומפעלי ייצור), המהווים כ-24% מכלל המועסקים בתעשיית ההיי-טק. 12 מרכזי המו"פ שמעסיקים יותר מ-1,000 עובדים, מעסיקים יחד קרוב לכ-40 אלף עובדים, כ-56% מהעובדים המועסקים על ידי חברות בינלאומיות, בעלות פעילות מו"פ בישראל.

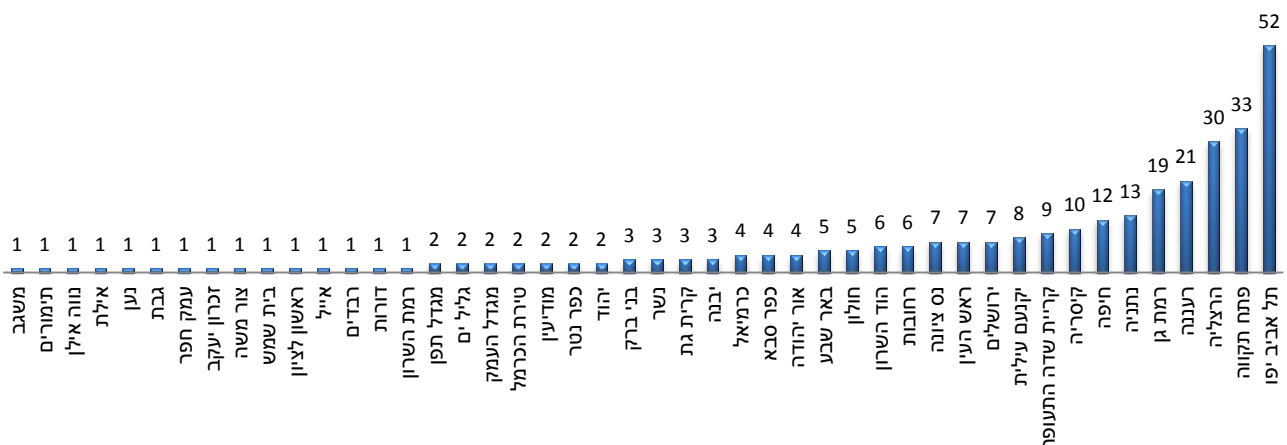

* נתוני דן אנד ברדסטריט (ישראל) בע"מ

1.5. פריסה גיאוגרפית על פני ערים בארץ

ככל שלחברה הבינלאומית יש פעילות יצרנית בארץ, מרכז המו"פ ימצא בסמוך לפעילות הייצור וסביר שיהיה ביישובים פריפריאליים. חשיבותן של השקעות בייצור מתקדם של חברות זרות, מבחינת קידום היעדים הכלכליים-חברתיים של ישראל הינה רבה. זאת, באשר פעילות מו"פ טהורה נוטה להיות מרוכזת בבעלי מקצועות מסוימים (מהנדסים ומתכנתים) ובעיקר באזור המרכז. לעומת זאת, פעילויות ייצור מטבען מכלילות בעלי מקצועות נוספים ומביאות לפריפריה יותר משרות בשכר גבוה. בנוסף, חברות רב-לאומיות העוסקות בפעילויות ייצור מביאות איתן ידע טכנולוגי וניהולי ברמה גלובלית אשר צפוי להביא להעלאת הפריורן – אתגר מרכזי במצבו הנוכחי של המשק.

להלן התפלגות מרכזי המו"פ לפי ערים:

* נתוני דן אנד ברדסטריט (ישראל) בע"מ